

המרכז למורשת המודיעין (מ.ל.מ.)
מרכז המידע למודיעין וטרור

אינטלקטואל מצרי: תוכניות לימוד באוניברסיטת אל-אזהר מעודדות קיצוניות וטרור

המקור: ממר"י – המכון לחקר תקשורת המזה"ת, www.memri.org.il

סיד אל-קימני, מרצה לסוציולוגיה של הדת באוניברסיטת קהיר, פרסם מאמר בשבועון המצרי "רוז אל-יוסף" בו טען כי תוכניות הלימוד באוניברסיטת אל-אזהר מכילות טקסטים המעודדים קיצוניות וטרור^[1]. להלן עיקרי המאמר:

"... העולם כולו צופה בנו, כדי לראות מה יהיה עם הרפורמה בארצנו, וקודם כל עם חופש הדיבור והבעת הדעה - [שהיא] הדרישה המינימאלית ביותר גם אם היינו בקצה העולם... אנו נמענו מלדבר על אל-אזהר מתוך תקווה לרפורמה מבפנים ומתוך תקווה שהרפורמה תיערך [בעתיד] מבלי לחשוף את הנסתר בתיקו, בתכניות הלימוד שלו, בדוחותיו ובעמדותיו..."

הבה ונעיף יחד מבט בתוכניות הלימוד במדע ההלכה, אשר נלמדות בכיתות התיכונים של אל-אזהר, לא כדי לבקש את החרמתם [של ספרים אלה], אלא כדי להבין שהרחקתם מתוכניות הלימוד היא הצעד הראשון הדרוש לרפורמה. זאת, תוך השארתם, כמובן, בספרייה אסלאמית כמקור למי שירצה לדעת כיצד חשבו המוסלמים בתור הזהב של מדע ההלכה, וכדי שנבין את צורת המחשבה של שיח'ים [מסוימים כיום] ומה הם רוצים מן הנוער שלנו..."

אל-אזהר ממשיך להיות מקום של הקניית השכלה והגנה על האסלאם המתון ועל הרעיונות המקובלים [על כולם]. עם זאת, אחדים מהשיח'ים באל-אזהר מנסים לגרור אותו לימי הביניים ולשאוב [את רעיונותיהם] מכמה אסכולות קיצוניות. אם אל-אזהר ייפטר מהם ומרעיונותיהם, הוא יסיר מעל בגדו את אותם כתמים שחורים.

אם נבחן כמה מתוכניות הלימוד הקיצוניות, נגלה כי עיקרון המלחמה במי שאינו מוסלם והריגתו, אינו חידוש מגונה [שהומצא על ידי] עבד אל-והאב [מייסד הוהאביות] ו[אימן] אל-ט'ואהרי, [סגנו של בן לאדן ומנהיג קבוצת הג'יהאד המצרית]. זאת, מכיוון שספר ההלכה [של האסכולה] החנפית 'אל-אח'יתארי פי תעליל אל-מח'תאר' מלמד את בני הדור הבא שהמלחמה בכופרים הינה חובה על כל גבר בר-דעת, בריא, בן חורין ובעל יכולת... וכאשר המוסלמים צרים על האויבים בעיר או במבצר, עליהם לקרוא להם להתאסלם. אם יתאסלמו, עליהם לחדול מלהילחם בהם, ואם לא יתאסלמו, עליהם לקרוא להם לשלם מס גולגולת. אם יסרבו לשלם מס גולגולת, על המוסלמים לבקש את עזרתו של אללה במלחמה נגדם, להציב בליסטראות, להשחית את שדותיהם ועצייהם, לשרוף אותם ולירות עליהם [אבני בליסטרה], גם אם [האויבים] ישתמשו במוסלמים כמגן אנושי^[2]...

לאחר מכן מורה הספר לנהוג בסלחנות במלחמה זו: 'ואל למוסלמים לרצוח, להפריז בכך, להתעלל בגופות, להרוג משוגע, אישה, ילד, נכה, מי שיד ימינו נקטעה או זקן בא בימים, אלא אם אחד מהם הוא מלך או אדם המסוגל להילחם, להסית [למלחמה], לעוץ עצה בנוגע למלחמה או להמריץ [להילחם] באמצעות רכושו'. ההתניה שנשים, קשישים ונכים יזכו לחנינה אם לא יסיתו למלחמה, קובעת כי יש להרוג, למעשה, את כולם, היות שאין אזרח החי במולדת המותקפת על ידי זרים, שאינו מסית להילחם...

נמשיך לקרוא בכמה מתוכניות הלימוד של הקיצוניות: [באותו הספר נאמר] 'כאשר האמאם כובש ארץ בכוח, אם ירצה - יחלקה בין לוקחי השלל, אם ירצה - יוציא להורג את השבויים, ישעבדם או ישאירם בחסות המוסלמים. [כמו כן] אם הוא ירצה לחזור [לארץ] כשברשותו מקנה, שהוא אינו יכול לקחת אותו עמו, אז הוא ישחט וישרוף אותו'.

איזו מין דרך מחשבה אנו מלמדים את הדור הבא שלנו, שיש לו זכות לתקוף מדינות אחרות כדי שיתאסלמו או ישלמו מס גולגולת ואם לא [יעשו כן] - נשמידם עד האחרון שבהם? [שיש לו זכות] לשדוד ארצות ולחזור עם הגזלה, ואם הוא אינו יכול להוביל את הגזלה ישרוף אותה? האם מישוה יכול לתאר לעצמו שכן דת אחרת ישלם מס הגולגולת בעודו מושפל, לעם שהוא אינו מכיר, רק משום שהוא מסוגל לתקוף, להרוג ולשחוט? האם אנשים ימסרו את ארצותיהם ללא התנגדות? אין מנוס מכך, שההתנגדות תלווה בנהרות של דם^[3]...

ומה לאחר הכיבוש, ההגירה וההשתכנות בארץ הכבושה לצד תושביה הלא-מוסלמים, אשר משלמים את מס הגולגולת? [בעניין זה] קיימות הנחיות [שדרך בחינתן] ניתן לראות מה תהיה עמדתו של בוגר אל-אזהר כלפי אחיו [הלא-מוסלמי] במולדת [הערבית]:... יש לחתוך את [שיער] קידמת ראשיהם... מותר להם לרכוב על [בהמות רכיבה] שאינן סוסים, כגון חמורים, ללא אוכף... אין לקום לכבודם או להקדים להם ברכת שלום... אין לנחמם, לבקדם בעת חוליים ולהשתתף בחגיגיהם. אסור להם להקים כנסיות חדשות ולבנות את אלה מהן שנהרסו... אסור להם לבנות מבנה הגבוה

יותר מזה של מוסלמים... יש לאסור עליהם להרים קולם בקינה על מת'.^[4] אם בן חסות יזמין מוסלמי למסיבת חתונה, אל לו ללכת, 'מכיוון שיש להשפיל את אנשי החסות'...

ומה עוד טומנות בחובן תוכניות לימוד קיצוניות אלה?... ב[ספר] 'אל-רוץ' אל-מרבע'... אנו מוצאים את הסוגיה המשפטית הבאה בנוגע ליחס שבין בן החסות למוסלמי: אם איש הספר [הכוונה ליהודי או נוצרי], בן החסות, נמנע מלשלם את מס הגולגולת - רכוש ודמו מותרים. אם [בן החסות] רוצח מוסלמי, יש להורגו, אך אם מוסלמי רוצח אותו אין להרוג את המוסלמי, אלא עליו לשלם כופר נפש, וכופר הנפש על [רצח] בן חסות הוא מחצית מכופר הנפש על [רצח] מוסלמי. שיא הצדק.

אולם, בנוסף לכל החושך הזה ולעריצות המכוערת, ישנן אנקדוטות. כך, אתה מוצא בפרק העוסק בהקדשים באל-רוץ' אל-מרבע, כי מותר להקדיש [רכוש] ממנו ייהנה כופר שאינו אויב או מי שפרש מן האסלאם. מדוע? הבט ותינה מפני שזה 'לא יהיה לתמיד, היות ששניהם יוצאו להורג בקרוב.'

כמו כן, יש למנוע ממי שפיו טמא לקרוא את הקוראן, ולאסור על כופר לקרוא אותו גם אם רוצים שיתאסלם... בפרק אודות כריתת איבר [כעונש] על גניבה, [נכתב כי] התנאי לכריתה הוא שמה שנגנב הוא רכוש מכובד. לכן, מותר לגנוב כלי נגינה...

זה מה שמלמדים באל-אזהרה... ויש עוד דברים שמעוררים גועל נפש ופוגעים, כמו לגבי תנאי ההיטהרות לאחר עשיית הצרכים... אסור להשתמש בנייר מכובד, כלומר כזה שנכתב עליו שם אללה או שם פרטי, כגון [ספר] חדית' והלכה. אולם, מותר להשתמש בנייר לא מכובד, כזה שנכתב עליו מדעי הפילוסופיה או ההיגיון, בתנאי שמוודאים כי שם אללה לא נזכר בהם [מתוך: אל-אקנאע פי חל אלפאט' אבי שג'אע]^[5]

אנו תוהים, מאין בא הטרור?

זוהי רק דוגמה מכתביהם של שיח'ים קיצוניים שהסתננו לתוך המוסד הדתי האציל שלנו. אנו מציגים אותם בתקווה שתוכניות אלה ייבחנו מחדש, שאל-אזהרה ידאג בראש ובראשונה למתרחש בתוכו ושיציב את האינטרסים של המולדת בראש סדר העדיפויות..."

[1] רוז אל-יוסף (מצרים), 10.7.2004.

[2] עבדאללה בן מחמוד בן מודוד אל-מוצלי, אל-אח'תיאר לתעליל אל-מח'תאר (בירות: דאר אל-ארקם בן אבי אל-ארקם, ל"ת).

[3] הרעיון של תשלום מס הגולגולת במצב של השפלה לקוח מן הקוראן 9:29: "הילחמו באלה אשר אינם מאמינים באללה ולא ביום האחרון, ואינם אוסרים את אשר אסרו אללה ושליחו, ואינם מחזיקים בדת האמת, מאלה אשר ניתן להם הספר, עד אשר יתנו את מס הגולגולת ביד כשהם מושפלים."

[4] מנצור בן יונס בן אדריס אלבהוטי, אל-רוץ' אל-מרבע שרח זאד אלמסתקנע (אל-ריאץ': מכתבת אל-ריאץ' אל-חדיתה, 1390/1970).

[5] מחמד אל-שרביני אל-ח'טיב, אל-אקנאעפי חל אלפאט' אבי שג'אע (בירות: דאר אלפכר, 1415/1994).